

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра менеджменту

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., проф. Кузнецова І.О.

“ ” _____ (підпис)
2018 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 073 "Менеджмент"
за магістерською програмою професійного спрямування
"Менеджмент організацій"

на тему: «Формування системи ризик-менеджменту підприємства»

(назва теми)

Виконавець:

студентка факультету економіки та
управління підприємництвом
Поперечна Анастасія Геннадіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор
Кузнецова Інна Олексіївна

(науковий ступінь, вчене звання)

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА.....	5
1.1 Ризик-менеджмент як сучасна система управління ризиками підприємницьких структур	5
1.2 Методи оцінки підприємницького ризику.....	14
1.3 Особливості процесу управління ризиками в системі менеджменту підприємства	21
Висновки до першого розділу.....	29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОЦІНКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ТОВ «ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД».....	30
2.1 Загальна характеристика та аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД».....	30
2.2 Аналіз тенденцій розвитку ринку систем контролю доступу.....	42
2.3.Оцінювання ризиків напряму діяльності «Виробництво біометричних систем контролю доступу».....	61
Висновки до другого розділу.....	70
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ ТОВ «ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД».....	72
3.1. Обґрунтування заходів формування системи ризик-менеджменту ТОВ «ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД».....	72
3.2.Заходи щодо розвитку напряму діяльності «Виробництво біометричних систем контролю доступу»	83
3.3. Оцінка ефективності запропонованих заходів ТОВ «ТЕЛЕКАРТ-ПРИЛАД».....	88
Висновки до третього розділу.....	90
ВИСНОВКИ	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	97

ВСТУП

В сучасних умовах ведення бізнесу більшість вітчизняних підприємств зіткнулися з проблемою негативного впливу підприємницьких ризиків на ефективність їх діяльності та стійкість функціонування.

Причини значного негативного впливу ризиків на підприємницьку діяльність є різноманітними. Це і складність обчислення результату і неточність врахування впливу на нього різних факторів, можливість зміни самого ризику в процесі здійснення діяльності і досягнення виробничих завдань. Недостатність досвіду формування системи ризик-менеджменту підприємства в результаті призводить до виникнення помилок при прийнятті рішень і зниження ефективності діяльності підприємства. В таких умовах проблеми ризик-менеджменту набувають особливої актуальності та привертають увагу вітчизняного бізнесу, а головне, потребують детального вивчення та пошуку шляхів практичної реалізації на даних підприємствах.

Проблему оцінки різного роду ризиків діяльності підприємств досліджували такі вчені-економісти: В.В. Вітлінський, С.І. Наконечний, А.Б. Каменський, О.Л. Устенко, М. Акек, С.С. Осадець та ін. Теоретичні і практичні аспекти управління ризиками на підприємстві досліджували відомі науковці В. Апопій, І. Балабанова, Г. Башнянин, О. Біла, І. Бланк, Г. Великоіваненко, Е. Величко, Л. Донець, В. Загорський, А. Мазаракі, Н. Машина. Значний внесок у теорію економічного ризику зробили Б. Мізюк, С. Наконечний, В. Точилін, О. Ястремська та ін.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів формування системи ризик-менеджменту на підприємстві та прикладне застосування отриманих знань у процесі розробки заходів з реалізації системи ризик-менеджменту ТОВ «Телекарт-Прилад».

Завдання дослідження:

- систематизувати підходи до визначення поняття «ризик» та дослідити особливості формування системи ризик-менеджменту на підприємстві;
- дати оцінку ризиків напряму діяльності «виробництво біометричних систем контролю доступу»;
- обґрунтувати заходи з формування системи ризик-менеджменту ТОВ «Телекарт-Прилад»;
- надати рекомендації щодо розвитку напряму діяльності «виробництво біометричних систем контролю доступу» на ТОВ «Телекарт-Прилад»;
- провести оцінку ефективності запропонованих заходів.

Об'єктом дослідження є ТОВ «Телекарт-Прилад».

Предметом дослідження є процес формування системи ризик-менеджменту підприємства.

Наукова новизна роботи полягає у подальшому розвитку процесу формування системи ризик-менеджменту підприємства на основі розрахунку інтегрального показника та з урахуванням галузевих особливостей діяльності підприємства.

Теоретичною і методологічною основою дипломної роботи є роботи вітчизняних та зарубіжних науковців, навчальна література, монографії, матеріали нормативних документів. Аналітичний розділ роботи побудований на основі внутрішньої документації підприємства, а саме: форми фінансової і статистичної звітності, внутрішні положення підприємства. У роботі використані законодавчі і нормативні акти України.

Методи дослідження: у роботі використано логіко-теоретичного узагальнення – для систематизації визначень «ризик» як економічної категорії, методи економічного аналізу - для оцінки фінансового стану підприємства, статистичного аналізу – для дослідження тенденції розвитку галузі, системного аналізу – для дослідження ефективності реалізації запропонованих заходів.

ВИСНОВКИ

Систематизація визначень поняття «ризик» дозволила дійти висновку, що на сьогоднішній день у науковій літературі існують наступні підходи до його визначення. Так, науковці досліджуючи поняття «ризик» як небезпека чи загроза, ризик як можливість, ризик як невизначеність.

Систему ризик-менеджменту визначено як систему цілеспрямованого впливу на всі види ризику підприємства, який направлений на уникнення, зменшення або мінімізацію негативних наслідки суб'єктивно-об'єктивного характеру господарського середовища.

Проаналізовано діяльність ТОВ «Телекарт-Прилад». Встановлено, що основними конкурентами ТОВ «Телекарт-прилад» на вітчизняному ринку є: ТОВ "Київприлад" (Київ); ПрАТ "Мередіан" (Київ); ТОВ «НіК»(Київ); ТОВ "Коммунар" (Харків); ТОВ "Кард Системс" (Київ); ЗАТ "Промзв'язок" (Київ); ЗАТ "Юінпіком" (Хмельницькій).

Визначено, що до конкурентних переваг підприємства належать: висока Якість продукції; Ціна нижча за ціну конкурентів; висока гнучкість виробництва та здатність швидко реагувати на зміни.

Проаналізовано основні тенденції розвитку ринку систем контролю доступу. Відмічено, що сьогодні є зростаючий попит на рішення в області безпеки в усьому світі. Сегмент контроль доступу демонструє найвищі темпи зростання серед всіх секторів фізичної безпеки (середньорічний приріст 8,04% в період до 2022 року та очікуване досягнення позначки \$ 10,10 млрд).

Виділено фактори, що чинять позитивний та негативний вплив на розвиток сегменту систем контролю доступу на основі використання біометричних даних. До перших віднесено: активний розвиток технологій і поява інноваційних продуктів, що роблять біометричні методи все більш доступними для кінцевого споживача, а наявність готових рішень - спрощує і популяризує їх серед користувачів. В результаті технологічних досягнень відбувається зниження собівартості обладнання.

Стримуючими факторами залишаються відносно висока ціна у порівнянні з іншими видами захисту, а також, досі, зберігається насторожене ставлення користувачів до передачі своїх біометричних даних для використання їх в системах контролю доступу. Для європейських і вітчизняних виробників значну конкуренцію складають китайські виробники, що на сьогодні вкладають значні кошти в розвиток систем контролю доступу з використанням біометричних технологій.

Проведено оцінювання ризику напряму діяльності «Виробництво біометричних систем контролю доступу» на основі розрахунку інтегрального показника шляхом виділення його складових. З метою представляється результатів проведеної оцінки даних у вигляді графічного і числового опису визначених ризиків побудовано карту ризиків.

На основі оцінки підходів до організації системи ризик-менеджменту промислових підприємств обґрунтовано доцільність створення самостійного незалежного підрозділу з управління ризиками (служби ризик-менеджменту).

Сформовано логічну схему процесу формування служби ризик-менеджменту на ТОВ «Телекарт-Прилад», основними етапами якого є визначення з метою, конкретизація завдань, створення організаційної структури, встановлення функцій обов'язків та повноважень, якими будуть наділені працівники підрозділу, підбір персоналу для роботи в службі ризик-менеджменту, забезпечення матеріальними, фінансовими, інформаційними ресурсами, створення та надання персоналу підприємства методичного та технічного забезпечення управління ризиками.

Розроблено план заходів щодо зменшення ризиків напряму діяльності «Виробництво біометричних систем контролю доступу» основними з яких є моніторинг дій конкурентів та планування відповідної реакції на них; освоєння технології виробництва систем управління контролем доступу на основі багатофакторної аутентифікації з використанням біометричних даних; розробка та впровадження заходів щодо покращення продуктивності систем

управління контролем доступу підприємства; ретельний відбір постачальників; прогнозування зміни цін постачальниками на основі комплексного аналізу факторів ціноутворення; розробка та впровадження заходів щодо популяризації використання біометричних технологій в системах захисту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф; пер. с англ. – М.: Экономика, 1989. – 496 с.
2. Балабаш О. С. Індикатори моніторингу операційної стійкості підприємства / О. С. Балабаш, І. О. Кузнецова // Економіка: реалії часу. – 2014. - №2(12). – С. 83-88.
3. Балабаш О. С. Обґрунтування потенціалу фінансової стійкості підприємства як економічної категорії / О. С. Балабаш, В. В. Коваль // Науковий вісник. – 2010. – № 17 (118). – С. 14-21.
4. Балабаш О. С. Здібність організації як економічна категорія / О. С. Балабаш, І. О. Кузнецова // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2012. – № 11 (182). – Ч. 1. – С. 278-281.
5. Балдин К. В. Риск-менеджмент : учеб. пособие / К.В. Балдин. – М. : Эксмо, 2006. – 368 с.
6. Берест М. М. Формування системи показників моніторингу розвитку кризових явищ на підприємстві / М. М. Берест // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. - № 45. – С. 54-59.
7. Білик Г.Г. Моніторинг фінансового стану підприємства як інструмент управління / Г.Г. Білик // Фаховий журнал —Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили: Економічні науки. – Вип. 51. – Том № 64. – Миколаїв, 2007. – С. 65 – 70.
8. Бланк И. А. Управление использованием капитала. – К. : Ника-Центр : Єльга, 2000 – 652 с.
9. Вербицька Г. Л. Оцінка економічного ризику // Актуальні проблеми економіки, 2004, № 4. —с. 129-136.
10. Вітлінський В. В. Ризикологія в зовнішньоекономічній діяльності / В. В. Вітлінський, Л. Л. Маханець. – К. : КНЕУ, 2008. – 432 с.

11. Внукова Н. М., Смоляк В. А. Базова методика оцінки економічного ризику підприємств // Фінанси України, 2002, № 10. —с. 15-21.
12. Донець Л. І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : навчальний посібник /Л. І. Донець. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
13. Драган О. І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти. Монографія. – К.: ДАКККиМ, 2006. – 160 с.
14. Зверяков М. І. Перспективи формування нової якості зростання // Фінанси України. – 2007. – № 9. – С. 59–74.
15. Зверяков М. И. Теоретические проблемы формирования национальной экономической системы: монография / М. И. Зверяков. – Одесса: Астропринт, 2012. – 352 с.
16. Каплан Р. Организация ориентированная на стратегию. Как в новой бизнес-среде преуспевают организации, применяющие Сбалансированную систему показателей / Р. Каплан, Д. Нортон; [пер. с англ.]. – М.: ОлимпБизнес, 2004. – 392 с.
17. Карпенко Ю. В. Формування системи планових показників діяльності підприємства на засадах процесно-орієнтованого підходу / Ю. В. Карпенко // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільнодорожнього університету. – 2016. - 1(12). – С. 88-95.
18. Кашуба В.М. Риск-менеджмент как система управления финансовыми рисками компании / В.М. Кашуба // ЭТАП: экономическая теория, анализ, практика». – 2012. – № 2. –С. 68-83.
19. Климко Т.Ю. Стратегічне управління підприємницькою діяльністю в регіоні (на матеріалах Закарпатської області): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.05 / Т.Ю. Климко ; Ужгород. нац. ун-т. — Ужгород, 2008. — 17 с.
20. Колочева В. В. Устойчивое развитие предприятий на основе процессного подхода / В. В. Колочева, В. А. Титова // Вестник ЮУрГУ . - 2010.

- № 7. - С. 20-25.

21. Кульбида В.В. Определение устойчивости производства / В.В. Кульбида, Л.Г. Кульбида // Земледелие. - 1994. - №1. - С. 41 - 42.

22. Кублікова Т. Б. Управління інноваціями: теорія та практика: навчальний посібник / Т. Б. Кублікова. – Одеса: Астропринт, 2014. – 236 с.

23. Кутергина Г.В Анализ эффективности систем управления финансовыми рисками коммерческой организации / Г.В. Кутергина, А.В. Модорский // Аудит и финансовый анализ. –2010. – № 3. – С. 149-162.

24. Кузнецова І.О. Планування діяльності підприємств: структурний аспект (Монографія) / І.О. Кузнецова, Ю.В. Карпенко // Одеса: Атлант, 2012. – 209 с.

25. Кузнецова І. О. Формування стійких конкурентних переваг: концептуальна модель / І. О. Кузнецова // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2010. – Вип. 40. – С. 68-71.

26. Кузнецова І. О. Процес стратегічного управління в циклічній моделі підприємства / Методологія та практика стратегічного управління розвитком сучасних організацій: Монографія / за заг. ред. І.О. Кузнецової. – Одеса: ОНЕУ, 2016 – С.5-14

27. Кузнецова І.О., Кравченко В.О., Малютенко О.Ю. Науково-методичні аспекти процесу управління стратегічними ризиками: монографія /І.О. Кузнецова, В.О. Кравченко, О.Ю. Малютенко // Одеса: Атлант, 2015. – 188 с.

28. Лапушта М.Г. Малое предпринимательство : учебник / М.Г. Лапушта. – М. : ИНФРА-М, 2010. – 685 с.

29. Лук'янова В.В. Економічний ризик : навчальний посібник / В.В. Лук'янова, Т.В. Головач. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 462 с.

30. Матвійчук А.В. Аналіз і управління економічним ризиком : навч. посібник /А.В. Матвійчук. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 224 с.

31. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. — 188 с.
32. Підприємство / Ред. Миронова Г.Л. — К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 616 с. 7. Тэпман Л.Н. Риск в экономике: Учебное пособие для вузов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. — 380 с. 8. Устенко О.Л. Теория экономического риска: Монография. — К.: МАУП, 1997.
33. Портер М. Стратегія конкуренції: Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів. – К.: Основи, 1997. – 390 с.
34. Риски в современном бизнесе / П.Г. Грабовый, С.Н. Петрова и др. – М. : Альянс, 1994. – 200 с.
35. Ризик у ринковій економіці : навчальний посібник / Т.Є. Андреева, Т.Е. Петровська – Харків: Бурун Книга, 2005. – 128 с.
36. Тарнавська Н. П. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теорія, методологія, практика. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 570 с.
37. Томас Л. Бартон. Риск-менеджмент. Практика ведущих компаний : пер с англ. / Томас Л. Бартон, Уильям Г. Шенкир, Пол Л. Уокер. – М. : Издательский дом «Вильямс», 2008. – 208 с.
38. Шаров Ю.П. Стратегічне планування та реалізація політики на центральному, регіональному та місцевому рівнях : навч. посіб. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 56 с.
39. Штефаніч Д. Управління підприємницьким ризиком / Д. Штефаніч, В. Паляниця. – Тернопіль: — Економічна думка, 1999. – 224 с.
40. Шестопапов Б.Б. Управління ризиками на виробничих підприємствах / Б.Б. Шестопапов // Економіка та держава. – 2005. - № 12. – С. 36–38.
41. Шершньова З.Є. Стратегічне управління: Підручник / З.Є. Шершньова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2004. – 699 с.
42. Шиянов И.А. Информационная система поддержки принятия решений при управлении рисками / И.А.Шиянов // Економіка: проблеми

теорії та практики: зб. наук. праць. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2008.- Вип. 243, Т. IV. - С.874 – 879.

43. Шмидт Р.А. Финансовые аспекты маркетинга / Р.А. Шмидт, Х. Райт / Пер. с англ. Н.Д. Эриашвили. – М.: ЮНИТИ_ДАНА, 2000. – 527 с.

44. Ястремський О.І. Моделювання економічного ризику: монографія / О.І. Ястремський. – К.: Либідь, 1992. – 176 с.

45. Янковой А.Г. Основы эконометрического моделирования /А.Г. Янковой. – Одеса: Астропринт. – 2003. – 134с.

46. Ястремский О.І. Основы теории экономичного ризику / О.І. Ястремський. – К.: Арт Ек, 1997. – 236 с.

47. Axelrod, R. The Structure of Decision:Cognitive Maps of Political Elites / R. Axelrod. – Princeton, NJ: Princeton University Press, 1976. -404 p.

48. Beck U. Risk Society. Towards a New Moderning. London, 1992. 298 p.

49. Deloach J., Temple N. Enterprise-Wide Risk Management – Strategies for Linking Risk and Opportunity. - Financial Times, 2000. - 859 p.

50. Hammer M., Champy J. Reengineering the corporation: a manifest of business revolution. – New York, NY: Harper Business, 1993. – 223.

51. Hamel G. and Prahalad C.K. Competing for the Future, Boston, MA: Harvard Business School Press, 1994. -216.

52. Kuznetsova I. Sustainable enterprisedevelopment: essenceandcomponents [Електроннийресурс] / InnaKuznetsova, OlgaBalabash // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2015. — Вип. 1 (12). — С. 48-57. — Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2015/15kiosts.pdf>

53. Meer R. The Economics of Risk / Donald J. Meyer. – Institute for Employment Research Kalamazoo, Michigan Library of Congress Cataloging-in-Publication, 2003. – 232 p.

54. Risk management and insurance : (7th edition) // S. Travis Pritchett, Joan T. Schmit, Helen I. Doeringhaus, and James L. Athearn St. Paul, MN: West Publishing Company; 1996 - 206 p.

55. Williams. C. A., Heins R.M. Risk Management and Insurance, McGraw-Hill Book Co., 1971.

56. Wolf-Rudiger H. Risk management der privaten Haushalte
// Versicherungswirtsc